

Podprogram „Identifikácia sy CAN“

(§ 12 ods.1 písm. b), § 11 ods. 3 písm. b), bod 5.)

1. Vymedzenie teoretického rámca podprogramu „Identifikácia sy CAN“

Podprogram „Identifikácia sy CAN“ je programom zameraným na identifikáciu psychického, fyzického týrania, sexuálneho zneužívania dieťaťa a tiež na identifikáciu ohrozenia dieťaťa psychickým, fyzickým týraním a sexuálnym zneužívaním. Pre vymedzenie teoretického rámca a zaradenia do programu je dôležité vymedziť sy CAN a jeho jednotlivé formy.

Sy CAN (**Child Abuse and Neglect**) zahŕňa súbor nepriaznivých príznakov v najrôznejších oblastiach stavu a vývoja dieťaťa a jeho postavenia v rodine a spoločnosti, ktoré je zapríčinené prevažne úmyselným konaním inej osoby. Sy CAN má rôzne formy: fyzické týranie, psychické týranie, sexuálne zneužívanie, zanedbávanie a zvláštne formy (Münhausenov syndróm by proxy, rituálne týranie a zneužívanie, obchod s deťmi, sekundárna viktimizácia).

- **Fyzické týranie** - ide o fyzické konanie rodiča alebo inej osoby, ktoré je namierené voči dieťaťu. Toto konanie môže mať rôznu podobu napríklad: fyzický útok voči dieťaťu s následkom modrín, zatvorených poranení, otvorených poranení, mnohopočetných zranení, tržných rán, zlomenín alebo krvácania, dusenie, otrávenie, popálenie až smrť. Patria sem aj nezabránenie ubližovaniu či utrpeniu dieťaťa, vystavenie dieťaťa rizikovým situáciám, nedostatočná výživa, nezabezpečenie zdravotnej starostlivosti a pod..
- **Psychické týranie** detí zahrňuje také správanie osôb, ktoré nepriaznivo pôsobí na psychický, citový vývin a následne na správanie dieťaťa. Zaraďujeme sem opakované ubližovanie dieťaťu zo strany rodičov alebo iných osôb a to najmä opakované odmietanie dieťaťa, nadávky, ponižovanie, vyhrážanie, strašenie, vyvolávanie stresu, šikanovanie, verbálnu agresiu, izolovanie dieťaťa, obmedzovanie kontaktu s okolím a pod.. Patrí sem aj dieťa ktoré je svedkom násilia páchaného na blízkej osobe a to nielen fyzického násilia ale aj psychického týrania blízkej osoby.
- **Sexuálne zneužívanie** – ide o nevhodné vystavenie dieťaťa sexuálnemu kontaktu, činnosti alebo správaniu. Môže mať rôzne podoby. Medzi sexuálne zneužívanie nekontaktné zaraďujeme exhibicionizmus pred dieťaťom, vystavenie dieťaťa pornografickým videonahrávkam alebo časopisom, nútenie dieťaťa vyzliekať sa a jeho fotografovanie, obscénne telefonáty, harassment, voyerizmus, šikanovanie cez internet, grooming. Kontaktné sexuálne zneužívanie zahŕňa sexuálne hry, ohmatávanie a manipuláciu v oblasti erotogénnych zón, sexuálne zneužitie, sexuálny útok, orálny sex, análny sex, incest, sexuálnu turistiku, sexuálne obťažovanie a pod..

2. Cieľ podprogramu

Cieľom programu je včasné odhalenie a identifikácia týrania, sexuálneho zneužívania dieťaťa alebo ohrozenia dieťaťa akýmkoľvek násilím a zlým zaobchádzaním. Identifikácia a následná diagnostika sy CAN je nevyhnutnou podmienkou úspešnej pomoci a intervencie pre dieťa s cieľom zabrániť ďalšiemu pokračovaniu násilia, zaistenie bezpečnosti a vytvorenie podmienok pre následné spracovanie vzniknutej traumy. Práca s rodinou nekončí samotnou identifikáciou obeť, ale cieľom je predchádzanie ničivým dôsledkom ubližovania dieťaťu a to predovšetkým okamžitým zastavením násilia a zabezpečením bezpečných podmienok pre život dieťaťa a následne komplexného riešenia situácie prostredníctvom Intervenčno-sanačného programu, ktorý nadväzuje na Program diagnostiky sy CAN.

3. Cieľová skupina podprogramu

- deti, obeť týrania, sexuálneho zneužívania,
- deti, u ktorých je závažné podozrenie, že boli týrané, sexuálne zneužívané,
- zákonní zástupcovia, rodinní príslušníci detí a iné blízke osoby detí klasifikovaných v bode a, b, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa,
- rizikové rodiny so špecifickými problémami a v krízových situáciách, u ktorých je riziko vzniku závažných sociálno-patologických javov, ako je násilie, týranie, sexuálne zneužívanie,
- deti vystavené negatívnym vplyvom, ktoré ohrozujú ich psychický vývin, fyzický alebo sociálny vývin v rodinnom a školskom prostredí v súvislosti s násilím.

3.1. Kontraindikácia cieľových skupín pri zaradení do podprogramu

- závažné psychiatrické diagnózy vyžadujúce intenzívnu zdravotnú starostlivosť alebo dlhodobú ústavnú liečbu v zdravotníckom zariadení,
- neliečená závislosť na alkohole, iných omamných látkach a iných foriem závislostí, deti a dospelí aktuálne pod vplyvom alkoholu alebo inej drogy,
- závažné poruchy správania, agresivita, pri ktorých dieťa alebo rodič ohrozuje život a zdravie seba, klientov Centra prípadne zamestnancov Centra priamo v Centre, prípadne - závažné poruchy správania vyžadujúce starostlivosť v uzatvorenom režimovom zariadení,
- znížený intelekt stredná forma ľahkej MR, ťažká forma ľahkej MR a akákoľvek forma stredne MR, ťažkej a hlbkej MR,
- rodiny, ktoré nechcú – odmietajú spoluprácu, prípadne sa nemôžu starať o maloleté deti (mimo programu Diagnostiky týrania a sexuálneho zneužívania),
- rodiny u ktorých boli vykonávané opatrenia pre ten istý problém najmenej 2x (jedným alebo viacerými subjektmi) neúspešne, (mimo programu Diagnostiky týrania a sexuálneho zneužívania).

4. Forma podprogramu v kontexte počtu osôb

a/ individuálna v kombinácii so skupinovou (rodina, širšia rodina)

5. Forma podprogramu v kontexte miesta

a/ ambulatná

b/ ambulatná kombinovaná s terénnou

6. Štruktúra podprogramu

Modul č. 0

- **Individuálna forma s možnosťou práce s malou rodinnou bunkou** (ambulantná/terénna)
- **Personálne požiadavky** 1 sociálny pracovník/1 psychológ, prípadne 2 sociálni pracovníci, v prípade potreby špeciálny pedagóg
- **Počet osobohodín**
  - a/ ambulantné **23 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
  - b/ terénne **27 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
- **Obsah Modulu č. 0**
  - Vytvorenie bezpečného prostredia pre dieťa, navodenie atmosféry, zoznámenie sa s pracovníkmi a následné nadviazanie vzťahu s dieťaťom, objasnenie princípov spolupráce, základné zmapovanie situácie, zoznámenie sa s dokumentáciou ak je k dispozícii, vyjasnenie princípov spolupráce – dobrovoľnosť a oznamovacia povinnosť
  - Zmapovanie situácie dieťaťa, súčasný stav – aktuálna situácia, identifikácia príznakov a rizík sy CAN, využitie kresby na identifikáciu vyhodnotenie rizika
  - V prípade vyhodnotenia vysokého rizika alebo prítomnosti sy CAN splnenie oznamovacej povinnosti a zabezpečenie bezpečného prostredia a bezpečnej osoby pre dieťaťa v spolupráci s ÚPSVaR.

Modul č. 1

- **Individuálna forma s možnosťou práce s dieťaťom a osobou poskytujúcou starostlivosť, prípadne iným členom rodiny** (ambulantná/terénna)
- **Personálne požiadavky** 1x sociálny/a pracovník/čka alebo 1x sociálny/a asistent/ka, 1x psychológ v prípade potreby špeciálny pedagóg
- **Počet osobohodín**
  - a/ ambulantné **96 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
  - b/ terénne **128 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
- **Obsah Modulu č.1**
  - vytvorenie bezpečného prostredia pre dieťa, navodenie atmosféry, zoznámenie sa s pracovníkmi a následné nadviazanie vzťahu s dieťaťom, objasnenie princípov spolupráce, základné zmapovanie situácie, zoznámenie sa s dokumentáciou, analýza materiálov, vyjasnenie princípov spolupráce – dobrovoľnosť, oznamovacia povinnosť,
  - zmapovanie situácie dieťaťa, súčasný stav – aktuálna situácia, identifikácia príznakov a rizík sy CAN, využitie psychologických diagnostických metód a diagnostických metód sociálnej práce a špeciálnej pedagogiky v kontexte vývinového štádia dieťaťa/detí,
  - zmapovanie situácie v rodine, súčasný stav, pohľad sprevádzajúcej osoby na situáciu v rodine dieťaťa,
  - v prípade vyhodnotenia vysokého rizika alebo prítomnosti sy CAN splnenie oznamovacej povinnosti a zabezpečenie bezpečného prostredia a bezpečnej osoby pre dieťaťa v spolupráci s ÚPSVaR.
  - krízová intervencia v prípade potreby

Modul č. 2

- **Individuálna forma s možnosťou práce s viacerými deťmi a osobami poskytujúcimi starostlivosť, prípadne iným členom rodiny** (ambulantná/terénna)
- **Personálne požiadavky** 1x sociálny/a pracovník/čka, 1x sociálny/a asistent/ka, 1x psychológ v prípade potreby špeciálny pedagóg alebo 2x sociálny/a pracovník/čka, 1x psychológ v prípade potreby špeciálny pedagóg
- **Počet osobohodín**
a/ ambulantné **144 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
b/ terénne **192 hodín** (viď v prílohe č. 1 k programu)
- **Obsah Modulu č. 2**
  - vytvorenie bezpečného prostredia pre dieťa, navodenie atmosféry, zoznámenie sa s pracovníkmi a následné nadviazanie vzťahu s dieťaťom, objasnenie princípov spolupráce, základné zmapovanie situácie, zoznámenie sa s dokumentáciou, analýza materiálov, vyjasnenie princípov spolupráce – dobrovoľnosť, oznamovacia povinnosť,
  - zmapovanie situácie dieťaťa, súčasný stav – aktuálna situácia, identifikácia príznakov a rizík sy CAN, využitie psychologických diagnostických metód a diagnostických metód sociálnej práce a špeciálnej pedagogiky v kontexte vývinového štádia dieťaťa/deti,
  - zmapovanie situácie v rodine, súčasný stav, pohľad sprevádzajúcej osoby na situáciu v rodine dieťaťa,
  - v prípade vyhodnotenia vysokého rizika alebo prítomnosti sy CAN splnenie oznamovacej povinnosti a zabezpečenie bezpečného prostredia a bezpečnej osoby pre dieťaťa v spolupráci s ÚPSVaR,
  - krízová intervencia v prípade potreby,
  - k obidvom modulom je možné priradiť v prípade potreby nadstavbové moduly A, B, C.

Nadstavbový modul A - Špeciálny modul pre psychológa: 1 klient/ rodina, 1 psychológ, prípravná fáza 2 hod., realizačná fáza 3 hodiny, 5 stretnutí = 7,5 hodín, aktivity súvisiace s prípadom jednorázové 2 hod., evaluačná fáza 5 hod., **celý program na 1 pracovníka 7,5 hod. + 2 hod. + 4,5 hod. + 2 hod. + 5 hod. = 21,5 hod.** (+/- 20 % hodinovej dotácie) (výpočet viď v prílohe č. 1 k programu)

Nadstavbový modul B - Špeciálny modul pre špeciálneho pedagóga: 1 klient/rodina, 1 špeciálny pedagóg, 5 stretnutí = 5 hod., aktivity súvisiace s prípadom 5 stretnutí x 3 hod. = 15 hod., aktivity súvisiace s prípadom jednorázové 1 hod, **celý program 5 hod. + 15 hod. + 1 hod. = 21 hod.,** (+/- 20 % hodinovej dotácie) (výpočet viď v prílohe č. 1 k programu)

Nadstavbový modul C - Špeciálny modul pre špeciálneho pedagóga a psychológa: 2 klienti/rodina, 1 psychológ + 1 špeciálny pedagóg, 5 stretnutí (3 hod.) na 2 odborníkov, aktivity súvisiace s prípadom na 2 odborníkov 5 stretnutí x 6 hod., aktivity súvisiace s prípadom jednorázové 2 hod., celý program na 2 odborníkov 15 hod. + 30 hod. + 2 hod. = 47 hod., (+/- 20 % hodinovej dotácie) (výpočet viď v prílohe č. 1 k programu)

7. Metódy a techniky používané v programe „Diagnostika sy CAN“

- **Pozorovanie** - ide predovšetkým o zachytenie vonkajších prvkov správania klienta, či už dospelého alebo dieťaťa. Predmetom pozorovania sú predovšetkým motorické prejavy ako nepokoj, strach, gestikulácia, kývanie a pod. V rámci pozorovania sa zameriavame na motorickú, fyziologickú a kognitívno-afektívnu zložku správania sa klienta.

- **Informácia** - patrí medzi elementárne metódy práce s klientmi, pomoc rodine informácie spracovať a overiť si, či ich správne pochopila. Informácie sa týkajú predovšetkým ich základných práv, nárokov na poskytnutie sociálnych služieb, podpory zo strany samosprávy, štátnych sociálnych dávok, zvýšenie právneho povedomia.
- **Analýza údajov** – štúdium materiálov a spisovej dokumentácie od iných inštitúcií a odborníkov (lekár, škola, ÚPSVaR obecné a mestské úrady, orgány činné v trestnom konaní, iné organizácie pracujúce s dieťaťom a rodinou) je dôležitou súčasťou diagnostiky rizika a prítomnosti sy CAN.
- **Interview** - najpoužívanejšia metóda práce využiteľná s jednotlivcom alebo skupinou. Môže byť štruktúrovaný/semištruktúrovaný/neštruktúrovaný rozhovor.
- **Využívanie sociologických, psychologických a špeciálnopedagogických dotazníkov, škál, a štandardizovaných testov** – predovšetkým zameraných na identifikáciu sy CAN, agresivity, rizikových faktorov, mapovanie rodinnej hierarchie a vzťahov a aktuálneho prežívania a emocionálneho naladenia.
- **Diagnostické využitie kresby** – kresba postavy, rodiny, začarovanej rodiny, bezpečného miesta a pod. umožňuje náhľad na vnútorné prežívanie dieťaťa alebo inej osoby a v prípade prítomnosti sy CAN má svoje diagnostické špecifiká.
- **Činnosťná diagnostika** – analýza výtvorov a literárnej tvorby, ktorá má pri prítomnosti sy CAN svoje špecifiká.
- **Pozorovanie voľnej alebo riadenej hry** – sledovanie hry a v nej sa vyskytujúcich diagnosticky významných prvkov naznačujúcich riziko alebo prítomnosť sy CAN.
- **Písanie denníkov** - patrí do seberefektívnych metód, ktoré sa využívajú najmä vtedy, ak dieťa nedokáže o svojom probléme hovoriť. V denníku dokáže postupne o probléme písať, formulovať svoje emócie, priania.
- **Metódy sociogramu** zamerané na skúmanie sociálnych vzťahov a vnútornej skladby rodín klienta. Zisťuje sa sociabilita, štruktúra rodiny, pomáha určiť presné postavenie a rolu každého jedinca v rodine aj štruktúru skupinových vzťahov. Realizácia sociogramu prebieha pomocou dotazníku, rozhovoru s klientom alebo hrami.
- **Krízová intervencia** Poskytuje psychológ deťom a dospelým v stave akútnej a prevažne situačnej psychickej krízy individuálne i skupinovo, čím sa snaží minimalizovať ohrozenie klienta, objaviť a posilniť jeho schopnosti vyrovnáť sa s aktuálnou záťažovou situáciou tak, aby sa posilnila integrita a aby sa predišlo pokiaľ možno k negatívnym spôsobom riešenia situácie. Ponúka patričnú pomoc s cieľom uľahčiť komunikáciu, navrátiť sebadôveru, vyjadriť emócie, mobilizovať podporu a čo najhodnovernejšie odhadnúť jadro problému.

Využívané metódy a techniky je možné vzájomne vhodne kombinovať a využívať v **individuálnej forme, skupinovej a rodinnej forme.**

Záverom: Sociálny program pod názvom „**Diagnostika sy CAN**“ rešpektuje pecifické individuálne potreby členov rodiny, z týchto dôvodov je potrebné zohľadniť časovú dotáciu +/-20%.

Nitra, 26. 6. 2018

Mgr. Mariana Kováčová, PhD.
riaditeľka/odborná garantka

Príloha č. 1

Modul č. 0

Výpočet ambulantné

2 stretnutia s dieťaťom (soc.pracovník/psychológ/špec. pedagóg) 2,5 hod x 2 pracovníci	5 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Analýza informácií 1 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Intervízia 1 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 2 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Záznam a sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Spolu	23 hod.

Výpočet terénne

2 stretnutia s dieťaťom (soc.pracovník/psychológ/špec.pedagóg) 2,5 hod x 2 pracovníci	5 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Analýza informácií 1 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Intervízia 1 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 2 hod. x 2 pracovníci	2 hod.
Záznam a sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Cesta v priemere 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Spolu	27 hod.

Modul č. 1

Výpočet ambulantné

8 stretnutí s dieťaťom a osobou poskytujúcou starostlivosť (sociálny pracovník/psychológ/špeciálny pedagóg) 1,5 hod x 2 pracovníci x 8 stretnutí	24 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 8 stretnutí x 1 hod. x 2 pracovníci	16 hod.
Analýza informácií materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Intervízia 8 stretnutí x 1 hod. x 2 pracovníci	16 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 4 hod. x 2 pracovníci	8 hod.
Záznam zo stretnutia 8 stretnutí x 1 hod. 2 pracovníci	16 hod.
Supervízia 1 hod x 2 pracovníci	2 hod.
Sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 3 hod. x 2 pracovníci	6 hod.
Spolu	96 hod.

Výpočet terénne

8 stretnutí s dieťaťom a osobou poskytujúcou starostlivosť (sociálny pracovník/psychológ/špeciálny pedagóg) 1,5 hod x 2 pracovníci x 8 stretnutí	24 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 8 stretnutí x 1 hod. x 2 pracovníci	16 hod.
Analýza informácií materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 2 pracovníci	4 hod.
Intervízia 8 stretnutí x 1 hod. x 2 pracovníci	16 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 4 hod. x 2 pracovníci	8 hod.
Záznam zo stretnutia 8 stretnutí x 1 hod. 2 pracovníci	16 hod.
Supervízia 1 hod x 2 pracovníci	2 hod.
Sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 3 hod. x 2 pracovníci	6 hod.
Cesta 8 stretnutí x 2 hod. v priemere x 2 pracovníci	32 hod.
Spolu	128 hod.

Modul č. 2.

Výpočet ambulantné

8 stretnutí s dieťaťom a osobou poskytujúcou starostlivosť (sociálny pracovník/psychológ/špeciálny pedagóg) 1,5 hod x 3 pracovníci x 8 stretnutí	36 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 8 stretnutí x 1 hod. x 3 pracovníci	24 hod.
Analýza informácií materiálov 2 hod. x 3 pracovníci	6 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 3 pracovníci	6 hod.
Intervízia 8 stretnutí x 1 hod. x 3 pracovníci	24 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 4 hod. x 3 pracovníci	12 hod.
Záznam zo stretnutia 8 stretnutí x 1 hod. 3 pracovníci	24 hod.
Supervízia 1 hod x 3 pracovníci	3 hod.
Sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 3 hod. x 3 pracovníci	9 hod.
Spolu	144 hod.

Výpočet terénne

8 stretnutí s dieťaťom a osobou poskytujúcou starostlivosť (sociálny pracovník/psychológ/špeciálny pedagóg) 1,5 hod x 3 pracovníci x 8 stretnutí	36 hod.
Naplánovanie a príprava stretnutia vrátane rozdelenia úloh a prípravy materiálov, časového harmonogramu 8 stretnutí x 1 hod. x 3 pracovníci	24 hod.
Analýza informácií materiálov 2 hod. x 3 pracovníci	6 hod.
Vyhodnocovanie diagnostických materiálov 2 hod. x 3 pracovníci	6 hod.
Intervízia 8 stretnutí x 1 hod. x 3 pracovníci	24 hod.
Konzultácie s inými inštitúciami a odborníkmi 4 hod. x 3 pracovníci	12 hod.
Záznam zo stretnutia 8 stretnutí x 1 hod. 3 pracovníci	24 hod.
Supervízia 1,5 hod x 3 pracovníci	3 hod.
Sociálna správa pre ÚPSVaR, ktorej súčasťou je určenie miery ohrozenia dieťaťa 3 hod. x 3 pracovníci	9 hod.
Cesta 2 hod. v priemere x 8 stretnutí x 3 pracovníci	48 hod.
Spolu	192 hod.